

РАДА СУДДІВ УКРАЇНИ

01601, м. Київ, вул. Липська, 18/5, тел.: (044) 277-76-29, факс: (044) 277-76-30

_____ 2016 року

м. Київ

Звернення до Прем'єр - міністра України

На виконання рішення Ради суддів України від 9 червня 2016 року № 48, відповідно до пункту 1 та пункту 7 частини п'ятої статті 131 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" та враховуючи конституційне право Кабінету Міністрів України законодавчої ініціативи (стаття 93 Конституції України), Рада суддів України звертається до Вас по сприянню щодо законодавчого врегулювання механізму та порядку залучення до участі у кримінальному провадженні перекладача та забезпечення належного фінансування для виплати винагороди таким особам, що є важливою процесуальною гарантією дотримання прав і законних інтересів учасників кримінального провадження щодо мовного питання та дотримання принципу незалежності судів, з огляду на наступне.

Основні принципи незалежності судових органів, схвалені резолюціями 40\32 та 40\146 Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй 29 листопада та 13 грудня 1985 року, передбачають, зокрема, що незалежність судових органів гарантується державою і закріплюється в Конституції або законах країни. Усі державні та інші установи зобов'язані поважати незалежність судових органів і дотримуватися її, на кожну державу – члена ООН покладається зобов'язання виділяти відповідні кошти, які давали б змогу судовим органам належним чином виконувати свої функції (пункти 1,7).

Незалежність судової влади забезпечує кожній особі право на справедливий суд і тому є не привілеєм суддів, а гарантією поваги до прав людини та основоположних свобод, що дає змогу кожній особі відчувати довіру до судової системи (Рекомендація CM\Rec (2010)12 Комітету Міністрів Ради Європи державам - членам щодо суддів).

Так, згідно з пунктом 18 частини 3 статті 42 Кримінального процесуального кодексу України підозрюваний та обвинувачений має право користуватися рідною мовою, отримувати копії процесуальних документів

рідною або іншою мовою, якою він володіє, та в разі необхідності користуватися послугами перекладача за рахунок держави.

Частиною 3 статті 29 Кримінального процесуального кодексу України визначено, що слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд повинні роз'яснити та забезпечити учасникам кримінального провадження, які не володіють чи недостатньо володіють державною мовою, право давати показання, заявляти клопотання, подавати скарги, виступати в суді рідною або іншою мовою, якою вони володіють, і користуватись у разі необхідності послугами перекладача в порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України.

Згідно ст. 122 Кримінального процесуального кодексу України витрати, пов'язані із залученням та участю перекладачів, для перекладу показань підозрюваного, обвинуваченого, потерпілого, цивільного позивача та цивільного відповідача, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України в порядку, передбаченому Кабінетом Міністрів України.

Отже, згідно вказаних норм закону, витрати, пов'язані із залученням та участю перекладачів для перекладу показань підозрюваного, обвинуваченого, потерпілого, цивільного позивача та цивільного відповідача, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, здійснюється за **рахунок коштів Державного бюджету України в порядку передбаченому Кабінетом Міністрів України.**

Проте, законодавець, поклавши відповідно до частини третьої статті 29 Кримінального процесуального кодексу України на слідчого суддю, суд обов'язок забезпечити право користуватись за потреби послугами перекладача в порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України, в той же час **не встановив ефективного механізму його залучення**, як це має місце наприклад, у випадку залучення безоплатного захисника (адвоката), що регулюється Законом України «Про безоплатну правову допомогу» (від 2 червня 2011 року №3460- VI)

Статтею 68 КПК лише передбачено, що в разі необхідності сторони кримінального провадження або слідчий суддя, суд залучають відповідного перекладача (сурдоперекладача).

Хоча, звертаємо увагу, що згідно п. п. 1, 2 п. 21 Розділу XI Перехідних положень Кримінального процесуального кодексу України, було передбачено Кабінету Міністрів України у тримісячний строк з дня опублікування цього Кодексу: привести свої нормативно-правові акти у відповідність з цим Кодексом; забезпечити приведення нормативно-правових актів міністерств та інших центральних органів виконавчої влади України у відповідність з цим Кодексом та у місячний строк з дня опублікування цього Кодексу внести на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо

приведення законодавчих актів у відповідність із цим Кодексом, у тому числі з метою забезпечення фінансування.

Між тим, на даний час при відшкодуванні витрат перекладачу за участь у кримінальному провадженні, керуються Інструкцією про порядок і розміри компенсації (відшкодування) витрат та виплат винагороди особам, що викликаються до органів досудового розслідування, прокуратури, суду або органів, у провадженні яких перебувають справи про адміністративні правопорушення, та виплати державним спеціалізованим установам судової експертизи за виконання їх працівниками функцій експертів і спеціалістів, яка затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 1 липня 1996 року №710 (далі Інструкція).

Однак, розміри компенсації (відшкодування) витрат та виплат винагороди особам, зокрема перекладачам встановленні згідно пункту першого вказаної Інструкції, не відповідають фактичній вартості на сьогоднішній день цих послуг і понесеними перекладачами витрат, а враховуючи також наявність дефіциту фінансування судів, унеможлиблює їх залучення, що відповідно є невиконання гарантії дотримання прав і законних інтересів учасників кримінального провадження щодо мовного питання і в свою чергу є порушенням принципу незалежності судової влади.

При здійсненні пошуку перекладача судді можуть використовувати довідково – інформаційний реєстр перекладачів (далі Реєстр), користування яким визначено затвердженим наказом Міністерства внутрішніх справ України від 11.03.2013 року № 228 Порядком введення державною міграційною службою України Довідково - інформаційного реєстру перекладачів (далі Порядок).

Однак, володільцем цього Реєстру перекладачів є Державна міграційна служба України, яка здійснює і супроводження цього Реєстру.

На практиці Реєстр перекладачів судами фактично не використовується, в цьому Реєстрі не завжди є інформація на перекладача, який володіє і розуміє ту мову, якою володіє чи розуміє та особа для якої необхідно залучити такого перекладача, особливо це викликає труднощі при пошуку перекладача з мови яку не викладають в школах чи вищих навчальних закладах.

Крім того, із наявної інформації в Реєстрі перекладачів не можливо визначити відповідність перекладача критеріям фахівця, а саме чи достатній він має рівень розуміння тієї чи іншої мови, виходячи із специфіки юридичної термінології, що має важливе значення при здійсненні кваліфікованого перекладу.

Також труднощі виникають і в разі виклику перекладача із Реєстру в інше місце, оскільки такий виклик не носить для нього обов'язкового характеру і оплата праці для перекладача у порядку передбаченому вище

вказаною Інструкцією не завжди його задовольняє в розмірі, що згідно чинного законодавства можливо пропонувати за його участь в судовому процесі, а тому в цих випадках Реєстр перекладачів не задовольняє в повній мірі вимоги щодо гарантії термінового та обов'язкового залучення перекладача судом, який би відповідав усім необхідним процесуальним професіональним критеріям.

Рада суддів України, в наявних умовах, враховує фактичну загальну недостатність фінансування діяльності судів, на що неодноразово у своїх рішеннях звертала увагу та надсилала відповідні звернення до Президента України, Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України.

Проте, з причин дефіциту фінансування судів на даний час значна кількість судів (зокрема це невеликі районні суди у складі від 3-х до 5-ти суддів) не мають взагалі технічної можливості працювати з веб-сайтами із-за відсутності забезпечення елементарною комп'ютерною технікою, не зважаючи уже на забезпечення доступу до Інтернету.

Тому, пошуки такого перекладача відбуваються тривалий час, що враховуючи також правові позиції з цих питань викладених в рішеннях Європейського суду, є недопустимим при розгляді кримінального провадження.

Вимоги щодо розумних строків провадження по кримінальній справі, затягування часу не може виправдовуватися ні складністю справи, ні будь-якими іншими обставинами. В своїх рішеннях, зокрема, по справі Пеліссє і Сассі проти Франції від 25 березня 1999 року, Європейський Суд з прав людини зазначив, що пункт перший статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі Конвенція) зобов'язує Високі Договірні сторони організувати свою судову систему таким чином, щоб суди могли виконати кожне із їх вимог (у тому числі вимоги щодо участі перекладача), включаючи зобов'язання розгляд справи у розумні строки (п.74).

За частиною 3 статті 6 Конвенції, кожний обвинувачений у вчиненні кримінального правопорушення має щонайменше такі права, у тому числі, якщо він не розуміє мови, яка використовується в суді, або не розмовляє нею, - одержувати безоплатну допомогу перекладача.

Таким чином, Європейський Суд з прав людини звертає увагу на недоліки правозастосовчої практики на національному рівні, у тому числі по питанням реалізації принципу національної мови.

Необхідно звернути увагу, що згідно вказаних вище правових позицій рішення Європейського суду, держава повинна організувати свою судову систему таким чином, щоб суди могли виконати кожне із їх вимог, у тому числі вимоги щодо участі перекладача.

Кожна особа має право на неупереджений і справедливий суд, а тому відсутність законодавчого врегулювання механізму залучення перекладача і фактично покладення обов'язку організації пошуку перекладача та оплати його послуг на суддю є неприпустимим, оскільки в даному випадку порушується принцип незалежності суду.

Відповідно до частини першої статті 130 Конституції України держава забезпечує фінансування та належні умови для функціонування судів і діяльності суддів. У Державному бюджеті України окремо визначаються видатки на утримання судів.

Особливий порядок фінансування судів і діяльності суддів є однією з конституційних гарантій їх незалежності, закріпленої статтею 126 Конституції України.

Забезпечення державного фінансування судів і діяльності суддів є однією з умов стабільності їхньої роботи та необхідні умови здійснення правосуддя неупередженим, безстороннім і справедливим судом, мають бути реально забезпечені на що неодноразово у своїх рішеннях звертав увагу Конституційний Суд України (Рішення КСУ від 24 червня 1999 року № 6-рп/99 та Рішення КСУ від 1 грудня 2004 року № 19-рп/2004).

Таким чином, враховуючи наведені конституційні гарантії та частини 2 статті 122 Кримінального процесуального кодексу, згідно якої витрати, пов'язані із залученням та участю в кримінальному провадженні перекладача для перекладу показань підозрюваного, обвинуваченого, потерпілого, цивільного позивача та цивільного відповідача, здійснюються за рахунок коштів державного бюджету, з метою створення необхідних умов здійснення правосуддя неупередженим, безстороннім і справедливим судом, Рада суддів України, вважає, що питання щодо встановлення механізму і порядку залучення перекладача в кримінальному провадженні, нагально вимагає законодавчого врегулювання аналогічне, як це регулює питання створення центрів з надання вторинної правової допомоги на підставі Закону України «Про безоплатну правову допомогу», оскільки забезпечення вимог щодо участі перекладача є одним із елементів забезпечення правової допомоги.

Значно б полегшили пошуки перекладачів і підвищили б рівень процесуальної гарантії дотримання прав і законних інтересів учасників кримінального провадження щодо мовного питання та дотримання принципу незалежності судів - створення центрів з надання допомоги перекладачів або принаймні формування таких центрів на базі вже існуючих обласних центрів з надання вторинної правової допомоги, які б могли забезпечити участь кваліфікованих фахівців – перекладачів у випадках, коли перекладач відповідно до положень Кримінального процесуального кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення залучається слідчим, прокурором, слідчим суддею чи судом для здійснення перекладу чи участі перекладача досудовому розслідуванню чи в судовому засіданні.

У зв'язку з наведеним, Рада суддів України, просить Кабінет Міністрів України, як орган який має право законодавчої ініціативи сприяти законодавчому врегулюванню питання встановлення механізму та порядку забезпечення залучення перекладача в такому ж порядку, який передбачений для залучення захисників (адвокатів) за рахунок держави.

Також, Рада суддів України, звертається до Кабінету Міністрів України з проханням переглянути розміри компенсації (відшкодування) витрат та виплати винагороди особам, зокрема перекладачам, встановленні вказаною вище Інструкцією від 1 липня 1996 року №710, оскільки вони не відповідають фактичній вартості на сьогоднішній день цих послуг і понесеними перекладачами витрат, що унеможлиблює їх залучення, і відповідно прохає про збільшення фінансування в цій частині судів загальної юрисдикції.

В умовах проведення реформування судової системи, з метою створення умов для побудови нової судової системи у відповідності до європейських стандартів, Рада суддів України, сподівається на позитивне вирішення питань піднятих у цьому зверненні.

З повагою

**Голова
Ради суддів України**

В. Сімоненко